

POMLADNI TERENSKI DAN V DOLINI LIČENCE PRI POLJČANAH

Poleg teoretičnega znanja, ki ga po svojih zmožnostih ponuja Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete v Ljubljani so sami študentje že zdavnaj ugotovili, da brez primerne terenskega dela, kjer je mogoče teoretično znanje preveriti ter primerno dopolniti in oplemenititi, ne gre. Na to kažejo predvsem dobro obiskani poletni raziskovalni tabori študentov biologije. Vendar pa je tovrstno delo le enkrat na leto za mnoge premalo, sami pa se še ne znajdejo dovolj, da bi se lahko samostojno podali na teren preučevati izbrano živalsko ali rastlinsko skupino. Tako se je porodila ideja za organizacijo več enodnevnih izletov, ki sta jih leta 2001 v okviru Društva študentov biologije uspešno koordinirali Andreja Škvarč in Branka Trčak. Seveda med izbranimi skupinami niso mogli manjkati kačji pastirji in več članov Slovenskega odonatološkega društva je aktivno sodelovalo na izletih - eni kot mentorji, drugi zaenkrat še kot udeleženci.

Enega od majskih izletov smo tako namenili favnističnim in florističnim raziskavam v dolini Ličence, potoka, ki se zahodno od Poljčan izteka v Dravinjo. Za to območje, ki leži med Jernejem pri Ločah in Žabljekom je značilna ekstenzivna kulturna krajina, ki ob dolinicah stranskih potokov prehaja v lepo ohranjeno in mestoma skoraj neokrnjeno naravo. Sam potok Ličenca ima ohranjeno naravno dinamiko in je bogato strukturiran, po celotni dolini pa se predvsem iz zahoda vanj stekajo številni manjši potočki z ohranjenimi površnimi deli. Močvirne travniške površine na dnu doline so še nedolgo tega vsako pomlad pokrili cvetovi divjih orhidej, danes pa žal izgubljajo značilno podobo pod njivami koruze, enolično zbirko klasja iz travne mešanice in izsuševalnimi jarki.

Poleg kačjepastirske skupine so se 12-V-2001 na teren podale še skupine za preučevanje metuljev, dvoživk ter višjih rastlin. Glede na zgodnje pomladansko obdobje ter sicer pretežno sončno, a nekoliko preveč vetrovno vreme je bil čas, primeren za raziskovanje kačjih pastirjev dokaj kratek. Kljub temu je pisana odonatološka skupina, ki so jo sestavljali Petra Pirker, Lucija Ramšak, Urška Ferletič, Nada Labus, Mladen Kotarac, Staš Kotarac-Guček, Ali Šalamun in Matjaž Bedjanič, uspela obiskati ribnike v krajinskem parku Žabljek pri Videžu, pregledali smo nekaj potokov in kanalov v dolini Ličence, večino časa pa smo porabili na najzanimivejšem območju - ribnikih Štatenbersček, Štepihovec in Polšak v stranski dolini pritoka Ličence. Ribniki z lepo ohranjenim okoliškim gozdom, zreli jelševi sestoji ob potoku, zaraščajoči močvirni travniki ter majhna povirja v stranskih dolinicah so

funkcionalno povezane naravne vrednote, ki skupaj predstavljajo neločljivo celoto z izjemno biotsko raznolikostjo.

SLIKA 1: Ribnik Štatenberšček v dolini Ličence je naravni biser v pravem pomenu besede. Bogato strukturirani plitvi deli ter bujna vodna in obrežna vegetacija omogočajo preživetje kar preko 30 vrstam kačjih pastirjev (foto: M. Bedjanič).

Območje je odonatološko razmeroma dobro obdelano in v širši okolici ribnikov je bilo v preteklih letih ugotovljenih preko 35 vrst kačjih pastirjev oz. praktično polovica slovenske odonatne favne. Omembe vredne so močne populacije nosne jezerke *Epitheca bimaculata*, pegastega lesketnika *Somatochlora flavomaculata* ter deviškega pastirja *Anaciaeschna isosceles*, ki so v Sloveniji ogrožene. Z naravovarstvenega stališča je najpomembnejše pojavljanje kritično ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*, ki je zavarovan z DODATKOM 2 BERNSE KONVENCIJE in DODATKOMA 2 in 4 SMERNICE ZA VARSTVO HABITATOV, FAVNE IN FLORE (FFH Directive, Council Directive 92/43/EEC).

Tudi mrzla pomladanska voda nas ni mogla zaustaviti pri temeljiti raziskavi, rezultat katere je bilo 19 odkritih vrst. Mogoče se bo kateremu od bralcev *Erjavecje*, vajenemu poročil s taborov z več kot 30 ali celo 40 vrstami številka zazdela nizka, vendar je treba upoštevati, da smo vse vrste odkrili zgodaj spomladi, v le nekaj urah in na le enem območju. Med 19 odkritimi vrstami jih je 5 z Rdečega seznama kačjih pastirjev Slovenije. Suhljati škratec

Coenagrion pulchellum, v Sloveniji ogrožena vrsta, je bil na tem območju odkrit prvič. Začetek maja se je izkazal kot primeren čas za iskanje nosne jezerke *Epithea bimaculata*, natančneje njenih levov, ki so bili pogosto precej oddaljeni od vode. Zaradi maloštevilnih potrditev razvoja so zanimive tudi najdbe levov zgodnjega trstičarja *Brachytron pratense* in deviškega pastirja *Anaciaeschna isosceles*. Vsled zgodnjega datuma nas je posebej presenetil še odrasel povirni studenčar *Cordulegaster bidentata*, ki je še ne povsem vaje novega elementa nabiral prvih moči na robu gozda.

Kljub temu, da z omenjenimi ribniki gospodari ribiška družina je trenutno gospodarjenje začuda še zelo blizu ekstenzivnemu oz. zaželenemu s stališča naravovarstva. Nujno pa bo treba na širšem območju čim prej

SLIKA 2: Kritično ogroženi dristavični spreletavec *Leucorrhinia pectoralis* je bil v Sloveniji prvič zabeležen prav na ribnikih v dolini Ličence. Na ribniku Štatenberšček smo ga nato nekaj let zaman iskali, dokler ni leto 2000 postreglo s svežimi najdbami (foto: M. Bedjanič)

vzpostaviti nekakšen načrt upravljanja ter zakonsko določen varstveni režim, npr. v obliki krajinskega parka ali naravnega spomenika. S tega naslova bi bilo treba v dolino potoka Ličenca prednostno usmerjati vsaj simbolična sredstva za sonaravno upravljanje travniških in vodnih površin, sicer bodo ribniki z debelimi ribami ter z njivami koruze pokrita dolina v nekaj letih izgubili

svoj pomen za biotsko raznolikost Slovenije.

Popoldne smo se polni pričakovanja odpravili še na obisk ribnikov v zavarovanem krajinskem parku Žabljek, ki pa so nas razočarali z zelo klavno podobo. Opazili smo le tri pogoste vrste ranga modrega kresničarja *Ischnura elegans*, saj velike količine rib in intenzivno gospodarjenje na okoliških površinah očitno onemogočajo preživetje bolj raznolikemu živemu svetu. Vprašanje, katero območje je bolj upravičeno do naravovarstvene zaščite, se tako ponuja kar samo od sebe...

Kakorkoli že, uspešen terenski dan smo zaključili s prav tako uspešnim piknikom, za katerega je pobuda seveda prišla iz odonatoloških vrst.

Prostor je pogumno ponudila »stara« SODOvka Lucija Ramšak na družinskem vikendu in upamo, da se bomo ob podobni priložnosti tam srečali še kdaj...

(A. ŠALAMUN & M. BEDJANIČ)

POROČILO O DELU ENTOMOLOŠKE SKUPINE NA MRT MISLINJA 2001

Na povabilo Srečka Štajnbaherja, dolgoletnega vodje mladinskih taborov v severovzhodni Sloveniji, je v okviru MRT Mislinja 2001 tokrat prvič delovala tudi entomološka skupina. Tabor se je odvijal med 21. in 29. avgustom 2001, za bazo pa je bila izbrana prostorna osnovna šola v Mislinji. Mentorstvo sem z veseljem prevzel Matjaž Bedjanič, majhno žužkarsko skupino pa so sestavljale prizadevne udeleženke Urša Lipovž, Špela Novšak in Katarina Fuks. Po začetni nejevolji nad nedemokratično razporeditvijo v skupine smo se kmalu ujeli in raziskave žuželk v širši okolici Mislinje, Slovenj Gradca in Velenja so gladko stekle. Naše delo je temeljilo predvsem na raziskovanju kobilic in kačjih pastirjev, poleg tega pa smo se seznanili tudi z raznolikostjo nočnih metuljev. Seveda smo nekaj pozornosti namenili tudi drugim živalim in se trudili z odprtimi očmi spoznati naravo v celoti, kot pisano paleto rastlinskega in živalskega bogastva.

Na taboru smo največ časa namenili raziskavam ravnokrilcev, kamor uvrščamo kobilice, bogomolke, ščurke, strigalice in še nekatere manjše skupine teh insektov. Intenzivneje smo proučevali predvsem kobilice, ki jih najpogosteje najdemo na ekstenzivno obdelovanih travnikih, mejicah, močvirjih, opuščenih njivah in robovih gozdov. Zbirali smo jih v okolici Mislinjske Dobrave, Raduš, v dolini potoka Dovžanka, na pobočjih Paškega Kozjaka, v okolici Rakovca na Pohorju ter pri Srednjem in Spodnjem Doliču. Lovili smo jih s kečerjem in roko, nekaj smo jih tudi fotografirali. Na terenu smo jih omamili v alkoholu, nakar smo jih v učilnici opremili z natančnimi podatki o lokaliteti in shranili v zamrzovalniku. Nekaj najpogostejših in najglasnejših vrst smo se naučili prepoznavati tudi po zvoku. Precejšnjega dela zbranega materiala na taboru nismo določili do nivoja vrst, saj je determinacija kobilic v nekaterih primerih zelo težavna in zahteva podrobnejšo obdelavo v laboratoriju.

O favni kobilic tega dela Slovenije skorajda ni objavljenih podatkov, zato so imele naše raziskave pravecat pionijski značaj. Glavni namen dela je bil obiskati čim več lokalitet in popisati vrste, ki se pojavljajo tam, iz zbranih